Diarienummer: 26KFN92

Gävle KOMMUN

Framtidens fritidsgård

Delrapport 1 – Nulägesanalys och identifierade utvecklingsområden

Sammanfattning

Denna delrapport redovisar resultatet av den första analysfasen inom utvecklingsarbetet Framtidens fritidsgård. En reflektion som gjorts under arbetet är att uppdraget snarare handlar om framtidens öppna verksamhet, vilket är bredare än begreppet fritidsgård.

Bakgrunden till uppdraget är att Gävle kommun står inför förändrade förutsättningar för arbetet med unga. Den nya socialtjänstlagen ställer högre krav på förebyggande arbete och tidiga insatser samtidigt som kommunen, liksom många andra kommuner, möter utmaningar kopplade till otrygghet, rekrytering av unga till kriminalitet och förändrade fritidsvanor. Enligt den LUPP-undersökning som genomfördes 2025 besöker endast 7 % av tjejerna och 9 % av killarna regelbundet en fritidsgård. En målsättning med utvecklingsarbetet bör vara att nå fler i den öppna fritidsverksamheten.

Som en del av utvecklingsarbetet har workshops, intervjuer och dokumentanalyser genomförts för att kartlägga styrkor, utmaningar och utvecklingsbehov.

Analysen visar att dagens ideellt drivna fritidsgårdar har utmaningar inom:

- trygghet
- kompetensförsörjning
- samverkan
- verksamhetens relevans för målgruppen
- möjligheten att arbeta långsiktigt förebyggande

Samtidigt framkommer ett starkt engagemang hos verksamheterna och en samsyn kring behovet av förändring.

Rapporten identifierar fyra strategiska utvecklingsområden:

1. Stärkt kompetensförsörjning och bättre anställningsvillkor.
2. Närmare koppling mellan skola och bred öppen fritidsverksamhet.
3. Ökad mobilisering av civilsamhälle och föreningsliv.
4. En mer sammanhållen organisering och styrning av verksamheten.

Rapporten föreslår att nästa fas i utvecklingsarbetet inriktas på att ta fram och pröva en områdesbaserad modell för öppen fritidsverksamhet i nära samverkan med skola, socialtjänst, polis, civilsamhälle och vårdnadshavare.

Innehåll

Sammanfattning 2

1. Bakgrund 5

1.1 LUPP - Lokal uppföljning av ungdomspolitiken Gävle kommun 2025....5

1.2 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 6

2. Syfte 6

3. Genomförande 7

4. Resultat 7

4.1 Huvudsakliga utmaningar....7

4.2 Identifierade rotorsaker 8

5. Analys....8

6. Strategiska utvecklingsområden 9

7. Förslag på fortsatt arbete 9

1. Bakgrund

Gävle kommun har under lång tid valt att bedriva föreningsdrivna fritidsgårdar.

Samtidigt har samhällsutvecklingen förändrat förutsättningarna för verksamheten. Flera av föreningarna beskriver ökade utmaningar kopplade till otrygghet, kriminalitet, kompetensförsörjning och svårigheter att nå delar av målgruppen.

Den nya socialtjänstlagen innebär dessutom ett tydligare fokus på förebyggande och brottsförebyggande arbete. Detta aktualiserar frågan om hur en utvecklad öppen fritidsverksamhet kan bidra till kommunens samlade arbete för trygghet, delaktighet och social hållbarhet.

Mot denna bakgrund har utvecklingsprojektet Framtidens fritidsgård initierats med en tydlig inriktning att utreda hur verksamheten i framtiden kan vara ett verktyg i tillämpning av socialtjänstlagen och motverka den ökade brottslighet bland unga i Gävle.

1.1 LUPP - Lokal uppföljning av ungdomspolitiken Gävle kommun 2025

I den senaste LUPP-undersökningen i Gävle kommun svarar 59 % att det finns saker att göra på fritiden, men inget som intresserar dem. Runt 35 % av både högstadieungdomarna och gymnasieungdomarna svarar att det finns saker att göra men som de inte kan ta sig till. Gymnasieungdomarna svarar i högre grad än högstadieungdomarna att det finns saker att göra men som kostar för mycket.

När man frågat vilka aktiviteter ungdomarna regelbundet (minst en gång i veckan) sysselsätter sig med framkommer att det är vanligt bland både killar och tjejer att streama film/serier, titta på youtube, TV eller gå på bio samt att umgås med kompisar. Det är även vanligt att träna/idrotta/gymma. 81 % av killarna och 70 % av tjejerna svarar att de tränar/idrottar/gymmar minst en gång i veckan. Endast 9 % av killarna och 7 % av killarna besöker regelbundet en fritidsgård.

1.2 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Regeringen har under 2026 gett myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i uppdrag att ta fram nationella rekommendationer för öppen fritidsverksamhet. Syftet är att ge kommuner och andra aktörer praktiskt stöd för att utveckla en mer likvärdig och kvalitativ fritidsverksamhet.

Den öppna fritidsverksamheten är i dag frivillig för kommunerna och saknar nationella rekommendationer. Det har lett till stora skillnader i tillgång, kvalitet och utformning runt om i landet. Kartläggningar visar att unga hbtqi-personer ofta avstår från fritidsaktiviteter av rädsla för dåligt bemötande, och att unga med funktionsnedsättning i lägre grad är nöjda med sin fritid.

Mot denna bakgrund har regeringen gett MUCF i uppdrag att ta fram nationella rekommendationer för öppen fritidsverksamhet. Uppdraget omfattar fritidsverksamhet för unga som inte regleras av skollagen och som i dag bedrivs av kommuner och andra aktörer. MUCF ska senast den 31 mars 2027 lämna en slutredovisning till Regeringskansliet.

De riktlinjer som arbetas fram skulle kunna utgöra ett stöd för fortsatt utveckling av öppen fritidsverksamhet i Gävle kommun.

2. Syfte

Syftet med denna delrapport är att:

- beskriva nuläget med den öppna fritidsverksamhet som idag bedrivs i form av föreningsdrivna fritidsgårdar
- identifiera centrala utvecklingsområden
- analysera bakomliggande orsaker till dagens utmaningar
- ge underlag för fortsatt utvecklingsarbete och politiska vägval

3. Genomförande

Under våren 2026 har följande aktiviteter genomförts:

- dokumentstudier av tidigare utredningar och analyser
- intervjuer med berörda tjänstepersoner
- workshops med fritidsgårdspersonal och fritidsgårdsföreståndare
- analysarbete kring orsaker, samband och möjliga lösningar

Arbetet har genomförts med metoder hämtade från kvalitetsutveckling och förbättringsarbete för att skapa en strukturerad bild av verksamhetens styrkor och utmaningar.

4. Resultat

4.1 Huvudsakliga utmaningar

Trots olika perspektiv återkommer samma övergripande utmaningar i samtliga dialoger:

- **Trygghet:** Personal och tjänstepersoner beskriver en ökad otrygghet kopplad till hot, våld, konflikter och kriminalitet.
- **Kompetensförsörjning:** Det är svårt att rekrytera och behålla personal med rätt kompetens. Många tjänster är deltid och/eller tillfälliga vilket påverkar kontinuiteten och möjligheten att bygga långsiktiga relationer.
- **Relevans för målgruppen:** Verksamheten har svårt att attrahera delar av målgruppen, särskilt tjejer och unga som inte redan har en etablerad relation till fritidsgården. Detta framgår också av senaste LUPP-undersökningen.
- **Samverkan:** samverkan och samsyn mellan fritidsgårdar och Livsmiljö upplevs bristfällig.
- **Tid för kärnuppdraget:** Personal upplever att en ökande mängd tid går åt till att hantera problem och akuta situationer på bekostnad av relationsskapande arbete.

4.2 Identifierade rotorsaker

Analysen visar att många av utmaningarna kan kopplas till några gemensamma bakomliggande faktorer:

- många små verksamheter med begränsade resurser
- otydligt eller delvis föråldrat uppdrag från kommunen
- svårigheter att skapa sammanhållen styrning
- bristande strukturer för samverkan
- svaga förutsättningar för långsiktig personalförsörjning
- begränsad kontakt med vårdnadshavare och civilsamhälle

5. Analys

Analysen visar att konstruktionen av dagens verksamhet i flera avseenden försvårar möjligheten att uppnå den politiskt beslutade visionen om:

- den trygga platsen
- den demokratiska verksamheten
- personalen som coachande förebilder

Utmaningarna handlar i stor utsträckning inte om enskilda verksamheters ambition eller engagemang utan om strukturella förutsättningar.

Flera av de problem som idag hanteras genom tillfälliga insatser framstår som återkommande och systematiska. För att nå långsiktiga resultat krävs därför förändringar på organisatorisk nivå.

Samtidigt visar analysen att en utvecklad öppen fritidsverksamheten har stor potential att bli en viktig del av kommunens förebyggande arbete enligt intentionerna i den nya socialtjänstlagen.

6. Strategiska utvecklingsområden

Utifrån analysen framträder fyra prioriterade utvecklingsområden.

1. Stärkt kompetensförsörjning

Öka möjligheterna till hållbara anställningar, kompetensutveckling och kontinuitet i verksamheten.

2. Närmare koppling till skolan

Utveckla verksamhetsformer som minskar glappet mellan skoldag och fritid samt ökar möjligheten att nå fler unga.

3. Mobilisering av civilsamhället

Skapa strukturer som gör det enklare för föreningar, föräldrar och andra vuxna att bidra till verksamheten.

4. Sammanhållen organisering och styrning

Skapa bättre förutsättningar för samverkan, strategisk utveckling och likvärdig kvalitet i hela kommunen.

7. Förslag på fortsatt arbete

Nästa fas i utvecklingsprojektet bör fokusera på att ta fram en framtida målbild för Gävles öppna fritidsverksamhet genom att:

- genomföra dialog med unga målgruppen med fokus på de som idag inte regelbundet besöker fritidsgårdar
- analysera erfarenheter från andra kommuner
- pröva nya arbetssätt i pilotform
- utreda möjliga organisations- och styrningsmodeller
- utreda förutsättningar för en områdesbaserad modell i nära samverkan med skola, socialtjänst, polis och civilsamhälle

En pilotverksamhet i ett prioriterat område kan ge värdefulla erfarenheter inför framtida beslut om långsiktig organisering.

Därtill bör möjligheten till en reglementesförändring undersökas där kultur- och fritidsnämndens uppdrag breddas från *fritidsgårdar* till *öppen verksamhet* som i framtiden kan ta stöd i de nationella riktlinjer som är under framtagande.